

Steen Hvass åbningstale ved temamøde 11. juni i Aarhus

Velkommen til det sidste temamøde inden sommerferien.

Tak fordi I endnu engang møder så talstærkt op. Det har meget stor betydning for os i arbejdsgruppen at få jeres input og lytte til jeres overvejelser. Der har hersket en god og konstruktiv ånd i de hidtidige drøftelser. Tak for det.

Skrivningen af midtvejsrapporten er i fuld gang. Men der er stadig et stykke vej igen. Forstået på den måde, at det endnu er for tidligt, at tegne klare konturer af indholdet, eller for dens sags skyld sige noget meget konkret om, hvor udredningsarbejdet ender. Vi sidder ikke med et færdigt resultat! Der er med andre ord endnu ikke slået nogen søm i noget sted endnu!

Men jeg vil alligevel gerne her gøre lidt status. Og prøve at indkredse, hvor vi står. Hvad det er for grundlæggende præmisser, vi arbejder ud fra. Hvad det er for tendenser, vi kan spore. Og måske også lidt om, hvor vi bevæger os hen.

Vi skal huske på, at det er en proces, som nærmest kun lige er startet. Vi har heldigvis en sommer og et efterår foran os til mange gode drøftelser og analyser. Hvor vi kan få konkretiseret og kvalificeret præmisser, tendenser og antagelser.

Status

Det er nu tredje gang, vi mødes til temamøde, ligesom vi også har drøftet museumsudredning ved styrelsens årsmøde og ved et møde med den nedsatte referencegruppe for udredningen.

Udover temamøderne har vi i arbejdsgruppen og sekretariatet brugt tid på at danne os et overblik over, hvad der er sket siden lovrevisionen i 2001, som har indflydelse på museernes opgavevaretagelse, organisering, situation og vilkår.

Der er gennemført en kommunalreform. Og der er gennemført undersøgelser og udredninger, givet anbefalinger og formuleret strategier (bevaringsplan, formidlingsplan, forskningsstrategi, "Kulturarven som ressource", internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed). Alt sammen noget som på forskellig vis har påvirket eller ændret ved museernes opgavevaretagelse, organisering og situation.

Hertil kommer, at der er gennemført godt 60 kvalitetsvurderinger blandt museerne siden 2002. Også her kan vi svagt spore nogle tendenser, som er nødvendige at få nærmere belyst. Det vil jeg komme tilbage til senere.

Endelig har vi også brugt tid på at kigge os omkring. Hvad er der sket på museumsområdet i vores nabolande? Vi har kigget på England, Holland, Norge og Sverige. Lande, der også de seneste år har gennemført reformarbejder og initiativer, som vi måske kan lade os inspirere af. Men det er vigtigt i denne sammenhæng at huske på, at der ligger en grundlæggende anden historik og tradition til grund for museumsområdet i disse lande. Danmark er sammen med Norge fx de eneste blandt disse lande, der har en museumslov. Bare for at nævne ét eksempel. Det vil derfor ikke give mening at *kopiere* andre landes modeller. Men vi kan måske godt lade os inspirere af, hvad der har været baggrund, fokus og metode i de andre landes reformarbejder og initiativer.

Det var blot lige for at ridse op, hvad det er for et faktamateriale arbejdsgruppen har arbejdet med at indsamle, og hvad det er, vi arbejder ud fra nu, hvor det nærmere analysearbejde er sat ind. Hvad betyder de sidste 10 års udvikling? Hvad er tendenserne? Og hvad skal vi gøre ved det?

Rom blev ikke bygget på en dag! Analyserne er kun lige i sin vorden. Men jeg vil gerne her prøve at give at rids af, hvad arbejdsgruppen indtil videre har noteret sig af centrale tendenser.

Tendenser

Jeg vil gerne starte med at fremhæve de styrker, der er ved det danske museumsvesen, som vi finder nødvendige at fastholde som grundlæggende præmisser, men som naturligvis skal udvikles og udbygges i lys af de seneste års udvikling og påvirkning.

Vi har i Danmark en museumslov, der skaber en fælles ramme om vores museumsvesens opgavevaretagelse. En museumslov, der på den ene side fokuserer på de fælles elementer og kulturarven i bred forstand, men også fokuserer og anerkender diversiteten mellem de tre museumskategorier (kunst, kultur- og naturhistoriske). Og en museumslov, der understreger væsentligheden ved, at opgavevaretagelsen har sit udspring i de 5 søjler (indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling).

Vi har - i al beskedenhed - fået etableret en Kulturarvsstyrelse, som bidrager til at skabe koordinati- on og nationale strategier.

Vi har tre velfungerende hovedmuseer - to under Kulturministeriet og et under Videnskabsministe- riet - som skaber og udbreder faglighed af høj klasse på deres respektive områder.

Og – ikke mindst – vi har et samlet museumsvesen, som er et fælles ansvar for staten og kommu- nerne. Et museumsvesen med statsligt medansvar og kommunal forankring.

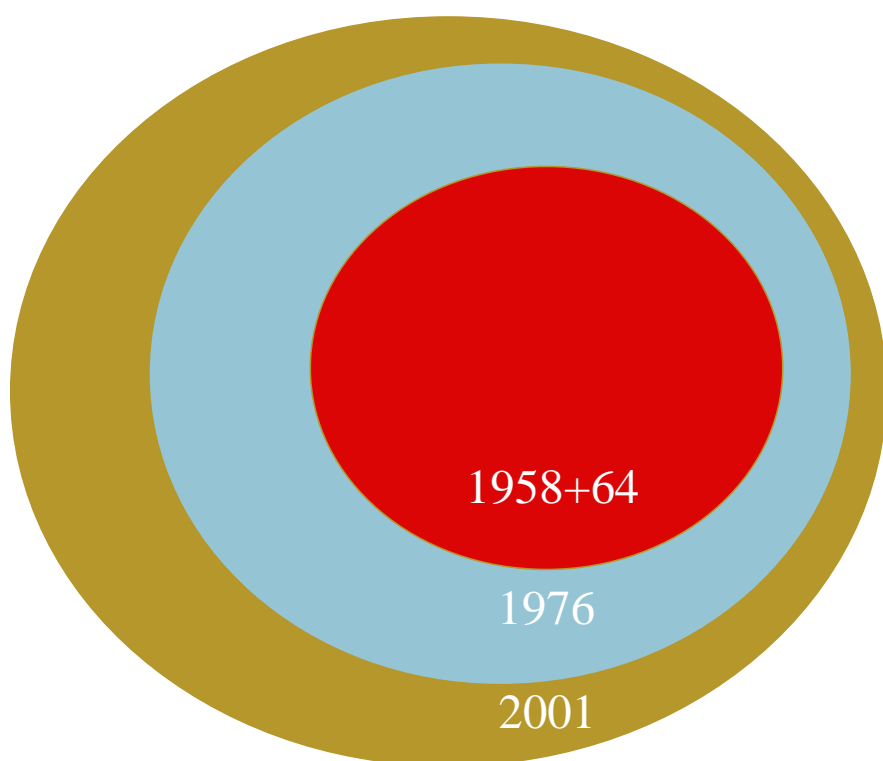
I arbejdsgruppen fornemmer vi stor enighed i museumsverdenen om, at dette er styrker, som vi skal bygge videre på.

Og det er så også nogle af de grundlæggende præmisser, som vi arbejder ud fra;

- At der fortsat skal være tale om en fælles museumslov, der omfatter såvel det fælles som diver- siteten for de tre museumskategorier.
- At museumsvesenets opgavevaretagelse skal have sit udspring i de opgaver, der i dag rummes i de 5 søjler.
- At der fortsat skal være tale om et sammenhængende museumsvesen, der drives i et samspil mellem stat og kommuner.
- At der fortsat skal arbejdes med at udvikle nationale strategier for forskellige områder.

Disse grundlæggende præmisser skal naturligvis konkretiseres og kvalificeres i det videre arbejde. Hvad forstår vi ved et sammenhængende museumsvesen? Hvordan skal samspillet mellem stat og kommune udmønte sig? Hvordan skal loven ”moderniseres” og fremtidssikres, så den afspejler mu- seumsvesenets rolle og funktion i dag og i fremtiden?

Udvikling i museumsloven

3

Hvis jeg også skal pege på nogle af de øvrige tendenser, så er det interessant først at dvæle lidt ved udviklingen i museumslovgivningen, da den giver et meget tydeligt billede af det paradigmeskift, der er sket fra 1958-loven og 1964-loven over 1976 til 2001. Og at denne udvikling er med til at pointere ændringen i fokus og ændringen i, hvad museerne måles og vurderes på. Endelig kan bevidstheden om denne udvikling også hjælpe os til at få indkredset, hvor vi er på vej hen nu. Hvad er det for et paradigmeskift, vi skal have afspejlet i en evt. 2011-lov?

I grove og meget forsimplede træk har udviklingen været:

- 1958-loven: Lov om lokale kulturhistoriske museer. Lokalt fokus. Indadvendt og snævert fokus på samlingen.
- 1964-loven: Lov om kunstmuseer. Anden form for lokal forankring. Lokalt fokus med nationale samlinger. Også indadvendt fokus på samlingen.
- 1976-loven: Fælles museumslov. Regionalt fokus.. Mere udadvendt fokus på museernes rolle som lærings- og dannelsesinstitutioner i forhold til undervisningssektoren.
- 2001-loven: Nationalt fokus med internationalt udsyn. Yderligere udadvendt fokus på museernes bidrag til samfundet som videns- og oplevelsesinstitutioner.

Museernes funktion er med andre ord ikke længere alene at sikre og bevare kulturarven. Den viden, der genereres, skal bringes i anvendelse, og den skal bibringe borgere og samfund en merværdi. Museerne skal skærpe bevidstheden om vores fælles demokratiske kultur, museerne skal perspekti-

vere den aktuelle samfundsudvikling og -debat, museerne skal være et råstof for løsning af samfundsmæssige udfordringer, og museernes ydelser skal være efterspurgt af borgerne.

Og ikke nok med det. Museerne bliver målt og vurderet på det – også ud fra internationale standarder. En tilsvarende udvikling i museernes funktion har gjort sig gældende i de lande, vi sammenligner os med.

Det er vores klare vurdering – og det tror jeg, I er enige med os i – at der i høj grad er behov for at gentænke museernes samlede vision, så den i højere grad er tidssvarende, og afspejler museernes funktion i samfundet i dag. Det visionsarbejde udestår fortsat. Det bliver vi sammen mere konkrete på til efteråret.

Hvis vi skal have tankeeksperimentet om, hvad det er for et paradigmeskift, vi skal have afspejlet i en evt. 2011-lov, så er det måske noget i retning af:

- Museumsvæsenet skaber som videns- og oplysningsinstitutioner merværdi for samfundet og dets borgere.
- Museumsvæsenet udforsker og formidler kulturlandskaber og oplevelser med kunsthistoriske, kulturhistoriske og naturhistoriske dimensioner.
- Lovens formål skal måske samlet set have fokus på kvalitet, bæredygtighed og det sammenhængende element.

Men visionsarbejdet udestår som sagt fortsat. Det skal vi sammen blive mere konkrete på til efteråret.

Hvis jeg skal pege på en anden central tendens, så er det arbejdsgruppens vurdering, at der er behov for at samle kræfterne og øge sammenhængen i museumsvæsenets opgaveløsning.

At samle kræfterne og øge sammenhængen i opgaveløsningen bygger vi i høj grad på de hidtidige erfaringer på baggrund af anbefalinger fra udredninger, evalueringer og strategier og fra kvalitetsvurderingerne.

Lad mig give et par eksempler:

- Med bevaringsplanen blev der sat skub i etableringen af fælles magasiner, bevaringsværksteder og konserveringscentre. Kræfterne blev samlet, de faglige miljøer omkring opgavevaretagelsen blev øget. Og jeg tør godt at sige, at vi vist alle er enige om, at det er en succes. Dermed ikke sagt, at der ikke stadig er udfordringer og udviklingspotentiale i modellerne. Men overordnet set er det en succes. Konserveringscentre og ODM har lige afleveret et notat, der redegør for de hidtidige erfaringer. Et notat, der er et væsentligt bidrag til udredningsarbejdet.
- Den internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed er et andet eksempel. Her roses Danmark af et internationalt panel for organiseringen af det arkæologiske arbejde – særligt den lokale forankring bemærkes her. Evalueringen peger også på, at der produceres resultater, men at disse ikke i tilstrækkeligt omfang kommer i omløb. Der er behov for større faglige miljøer, der kan sikre undersøgelseskvaliteten og vidensproduktion. Så også her peges der på behovet for at samle kræfterne.

På forskningsområdet peger forskningsstrategien på, at udviklingen går i retning af større målretning af forskningsressourcerne, øget konkurrence og større fokus på forskningskvalitet og -resultater. Det betyder igen øgede krav til forskningen især på punkter som transparens og gyldighed. Krav, som inden for universitetsverdenen er søgt besvaret gennem etablering af større faglige miljøer og styrkelse af den forskningsadministrative kapacitet. Også her peges der altså på behovet for at skabe faglige miljøer af tilstrækkelig størrelse og styrke med henblik på at sikre volumen og kritisk masse.

Når vi ser på tværs af kvalitetsvurderingerne, kan der anes en tendens, der viser, at de små museer generelt set har vanskeligere ved at løfte alle opgaver på et tilstrækkeligt museumsfagligt niveau. Det er en af de mere farlige udtalelser. Så jeg understreger også, at det er en tendens, der anes, og den fordrer mere analysearbejde, før vi kan blive mere konkrete. Hvad forstår vi her ved størrelse? Er der forskel i forhold til museumskategorierne? Osv. Det arbejder vi videre med. Men her er det kun for at sige, at læsningen af kvalitetsvurderingerne på tværs bidrager til at understøtte antagelsen om, at der er behov for at samle kræfterne. Der er behov for at være fælles om og dermed øge sammenhængen i opgaveløsningen.

At samle kræfterne og øge sammenhængen er ikke det samme, som at alting bevidstløst skal lægges sammen.

Tværtimod har vi netop i diskussionerne hørt mange advarsler mod bare at lægge sammen for at lægge sammen – det skaber ikke nødvendigvis den relevante sammenhæng. Det er den faglige merværdi, der skal være drivkraften i sammenlægningerne.

Men vi synes, der *er* et klart billede af, at der er rigtig mange opgaver, som det enkelte af dagens museer mangler kræfter til at løse selv og helt optimalt. Og at vi har nogle ganske gode erfaringer allerede med at organisere opgaveløsningen i nogle fællesskaber.

Det er vores indtryk – også fra de drøftelser, der har været – at der i store træk er enighed i museumsverdenen om dette.

Så det er noget af det, vi arbejder videre med at analysere på. Og i dette analysearbejde indgår også overvejelser om, hvorvidt hvert enkelt museum også i fremtiden skal løfte alle opgaver selv. Om vi skal tænke museumsvesenet endnu mere sammenhængende end det er i dag, med mere fælles opgaveløsning og mere ansvarsfordeling?

Men til brug for det videre analysearbejde har vi behov for input til *hvor* og *hvordan* kræfterne så skal samles? Det er den diskussion, vi skal tage hul på i dag.

Endelig vil jeg sige, at i forhold til tilskudsstrukturen og -systemet, så er det jo i høj grad en øvelse, som KL og kommunerne skal være med til, så det bliver først til efteråret. Men det er vores ambition, at tilskudsstrukturen skal være enkel, klar og gennemskuelig.

Dagens tema og diskussion

Dagens tema er ”Kvalitet og bæredygtighed”. Vi er ikke interesseret i en diskussion af begreberne. Vi tillader os her at sige, at anbefalinger fra udredninger, strategier, undersøgelser, evalueringer og

kvalitetsvurderinger alle lægger til grund, at der skal sikres kvalitet og bæredygtighed i opgavevaretagelsen.

Ved kvalitet og bæredygtighed forstår vi umiddelbart et museum,

- der har et solidt fagligt fundament, så museet kan løse alle sine opgaver på et højt kvalitetsniveau,
- der har kapacitet til i samarbejde med museets interessenter aktivt og proaktivt at udvikle kulturarven i og uden for museet,
- der har en størrelse og en organisering, som sikrer at den solide faglighed og udviklingskapacitet ikke sættes over styr ved marginale påvirkninger af museets driftsgrundlag og opgaveportefølje.

Bæredygtighed er således både et spørgsmål om kvaliteten i museernes opgaveløsning og i museernes størrelse og organisering. Men som sagt. Det er ikke en nærmere definitionsøvelse af begreberne, vi skal have i dag.

Vi konstaterer og erkender, at der er behov for yderligere kvalitet og bæredygtig i museernes opgavevaretagelse. Og på denne baggrund koncentrerer vi nu kræfterne om at diskutere, *hvordan* vi når målet om øget kvalitet og bæredygtighed.

Én væsentlig måde at nå målet på er, at samle kræfterne og øge sammenhængen i opgaveløsningen. Men *hvor* skal vi samle kræfterne, og *hvordan* skal vi samle dem. Det er dagens diskussionsfelt. Vi har i arbejdsgruppen fundet det relevant at indkredse disse spørgsmål således, at spørgsmålet om *hvor*, handler om hvilke opgaver, der løses bedst på hvilket niveau?

Spørgsmålet om *hvordan* vi skal samle kræfterne, handler om hvordan vi kan organisere os bedst muligt, så opgaverne løses på det rigtige niveau? Det skal vi tale videre om til efteråret. Det kan være svært at skille de to diskussioner ad.

Men det er alligevel nødvendigt, for det er en kompliceret diskussion med mange hensyn.

Derfor vil vi også i dag meget gerne forsøge at samle kræfterne om en grundig diskussion af opgaveløsningsniveauerne, og så holde den konkrete organisering ude. Jeg ved godt, at det kan være svært ikke at begynde at diskutere for og imod fusioner. Men man skal huske, at en opgave f.eks. kan organiseres på regionalt niveau på rigtig mange måder, uden at det på nogen måde med nødvendighed leder til store, regionale fusioner. Konkret vil vi gerne have jeres input til fordele og ulemper ved at løse de forskellige opgaver på de forskellige niveauer.

Jeg håber, at I vil spille med på disse præmisser, og at vi kan have en åben snak om, på hvilket niveau opgaverne bedst løses, uden at vi nødvendigvis behøver at tale om *hvordan* og organisering.

Tak for ordet.